

Not 51

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 24 oktober 2024 följande dom (mål nr 3793-23).

Bakgrund

1. Vapstens sameby utövar renskötsel på mark ovanför odlingsgränsen i Västerbottens län som står under statens disposition. På sådan mark får nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln.

2. Länsstyrelsen i Västerbottens län beslutade den 10 juni 2021 att avslå en ansökan om markupplåtelse för en jakt- och fiskekoja vid sjön Vesken inom Vapstens sameby, Storumans kommun. Beslutet motiverades bl.a. med att det mot bakgrund av samebyns avstyrkan och den restriktivitet mot nya upplåtelser som bör gälla är olämpligt att upplåta mark för en jakt- och fiskekoja, trots att sökanden och hennes förfäder har en mycket stark personlig anknytning till platsen.

3. Sökanden överklagade beslutet till regeringen och yrkade att regeringen skulle ändra länsstyrelsens beslut och bevilja markupplåtelsen samt anförde följande. Hennes familj, släkt och förfäder har sedan länge levt och verkat i området där de har fiskerätt. Fiskekojan – som är en mindre och enklare sådan avsedd för förvaring av fiskeutrustning och förnödenheter samt för övernattningar i samband med fiske – är en förutsättning för att familjen ska kunna upprätthålla en traditionell samisk livsföring.

4. Regeringen upphävde det överklagade beslutet och beviljade sökt markupplåtelse samt överlämnade ärendet till länsstyrelsen för fortsatt handläggning. Beslutet motiverades med att sökanden oavsett markupplåtelsen har fiskerätt i området vilket leder till mänsklig närvaro och aktivitet. Vidare med att den aktuella platsen ligger i nära anslutning till privatägd bebyggd mark och att länsstyrelsen upplåter småviltsjakt i området. Vid en samlad bedömning ansåg regeringen att en upplåtelse i enlighet med ansökan inte innebär en avsevärd olägenhet för renskötseln.

Yrkanden m.m.

5. *Vapstens sameby* ansöker om rättsprövning av regeringens beslut och yrkar att det ska upphävas samt anför följande.

6. Upplåtelsen kommer att medföra ökad mänsklig närvaro i ett område där störningar på renskötseln får långtgående konsekvenser. Att området ligger i anslutning till privatägd bebyggd mark och att länsstyrelsen upplåter småviltsjakt i området gör att restriktiviteten avseende markupplåtelser blir än mer påkallad. Områdets exploateringsstryck talar vid en sammanvägd bedömning för att upplåtelsen inte ska beviljas.

Skälen för avgörandet

Rättslig reglering m.m.

Rättsprövning

7. Av 1 och 3 §§ lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut framgår att en enskild får ansöka hos Högsta förvaltningsdomstolen om rättsprövning av sådana beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening

som avses i artikel 6.1 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

8. I 7 § anges att om Högsta förvaltningsdomstolen finner att regeringens beslut strider mot någon rättsregel på det sätt som sökanden har angett eller som klart framgår av omständigheterna, ska beslutet upphävas. Detta gäller dock inte om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet.

9. Rättsprövning innefattar, förutom ren lagtolkning, även sådana frågor som faktabedömning och bevisvärdering samt frågan om beslutet strider mot kraven på saklighet, opartiskhet och allas likhet inför lagen. Prövningen omfattar också fel i förfarandet som kan ha påverkat utgången i ärendet. Om de tillämpade rättsreglerna är så utformade att det föreligger en viss handlingsfrihet vid beslutsfattandet, omfattar rättsprövningen frågan om beslutet rymms inom handlingsfriheten (jfr prop. 1987/88:69 s. 23–25 och 234).

Rennäringslagen

10. Av 32 § första stycket rennäringslagen (1971:437) framgår att på sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen får nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötelsen.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

11. Bestämmelsen i 32 § första stycket rennäringslagen innebär att det vid en upplåtelse av mark ovanför odlingsgränsen ska göras en intresseavvägning mellan å ena sidan samernas renskötelsrätt och å andra sidan de motstående intressen som kan motivera avsteg från samernas rättigheter i dessa avseenden.

12. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att bestämmelsen ger ett förhållandevis stort utrymme för bedömningar. Regeringen har i beslutet gjort en intresseavvägning i enlighet med vad som anges i bestämmelsen och kommit fram till att markupplåtelsen inte innebär en avsevärd olägenhet för renskötelsen. I målet har inte kommit fram att regeringen vid beslutsfattandet skulle ha felbedömt fakta eller överskridit gränserna för det handlingsutrymme som bestämmelsen ger eller att det vid handläggningen har förekommit fel som kan ha påverkat utgången i ärendet.

13. Inte heller framgår det klart av omständigheterna i målet att regeringens beslut på något annat sätt strider mot någon rättsregel. Regeringens beslut ska därför stå fast.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen förklarar att regeringens beslut ska stå fast.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten, Knutsson, Classon, Baran* och *von Essen*. Föredragande var justitiesekreteraren Karin Olsson.

Regeringen (*Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2023-03-09*): Enligt 32 § rennäringslagen (1971:437) får, på sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen, nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln.

Regeringen upphävde i beslut den 21 januari 2021 länsstyrelsens beslut angående samma ansökan mot bakgrund av bristande motivering (N2020/02759). Det upphävda beslutet grundades på 32 § rennäringslagen.

Länsstyrelsen har i det nu aktuella beslutet, under rubriken "Bestämmelser som beslutet grundas på", hänvisat till 32 § rennäringslagen. Länsstyrelsen har vidare inhämtat ett yttrande från Vapsten sameby och har redogjort för det som samebyn anfört om att den aktuella platsen ligger inom samebyns åretruntmarker och utgör centrala vår- och höstområden. Av skälen för beslutet framgår att länsstyrelsen har beaktat upplåtelsens inverkan på renskötseln. Regeringen bedömer att länsstyrelsen har gjort en prövning enligt 32 § rennäringslagen och att det överklagade beslutet således är ett beslut om upplåtelse som enligt 99 § rennäringslagen får överklagas till regeringen.

Sedan du ärvde kojans har det arrendeavtal på vilken nyttjanderätten till markområdet på fastigheten Lövlund 1:7 grundats på sagts upp. Du har därför ansökt om en markupplåtelse på statens mark intill kojans ursprungliga plats samt därefter varit tvungen att avlägsna kojans därifrån. Den har då tillfälligt placerats på statens mark i avvaktan på beslut. Den tidigare rättsprocessen rörde varken dig eller samma plats som ansökan nu avser.

Av handlingarna i ärendet framgår att du oavsett upplåtelsen har fiske rätt i området vilket leder till mänsklig närvaro och aktivitet. Den aktuella platsen ligger i anslutning till privatägd bebyggd mark och länsstyrelsen upplåter småviltjakt i området. Vid en samlad bedömning anser regeringen att en upplåtelse i enlighet med ansökan inte innebär en avsevärd olägenhet för renskötseln. Överklagandet bör därför bifallas och ärendet återlämnas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

– Regeringen upphäver det överklagade beslutet och beviljar sökt markupplåtelse samt lämnar tillbaka ärendet till Länsstyrelsen i Västerbottens län för fortsatt handläggning.